

SULTAN İLAHİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Altı Aylık Hakemli Kısa Makale, Araştırma ve İnceleme Dergisi

Vol./Cilt: 1, Issue/Sayı: 1, ss. 41-53, December/Aralık 2023

1990'ların Postkolonyal Yansımaları: Chigozie Obioma'nın *Balıkçılar* İsimli Romanı*

*Postcolonial Reflections of the 1990s: Chigozie Obioma's The Fishermen***

Kubilay Geçikli¹ - Çağlayan Doğan²

Öz

Chigozie Obioma, *Balıkçılar* isimli romanının Man Booker ödülü için belirlenen son altı eser arasında gösterilmesinden sonra edebiyat çevrelerince tartışılmaya başlanan bir yazardır. *Balıkçılar* romanı temelde dört erkek kardeşin ilişkilerini konu alırken, 1990'ların siyasi ve tarihi öneme haiz çalkantılı olaylarına da ayna tutmaktadır. Ayrıca, sömürgecilik sonrası dönemde bağımsızlığını kazanan Nijerya toplumunun deneyimlediği siyasi dalgalanmalar sonucu ortaya çıkan toplumsal çatışmalar romanda vücut bulmaktadır. Bu çatışmalar doğrultusunda sömürgecilik sonrası dönemde sıklıkla göreve gelen askeri yönetimlerin halkı bunalttığı görülmektedir. Buna ek olarak, yazar sömürgecilik sonrasında resmederken sömürgecilik mirası çerçevesinde birçok göndermede bulunmaktadır. Tarihi ve siyasi olaylara sıklıkla değinilen eserde yazar, dört kardeşin dramatik hikâyelerini toplumunun yaşadığı olumsuzluklarla birlikte kurgulamaktadır. Bu noktada eserin Afrika kültürel özelliklerinin tahrip edilerek sömürgecilerin temelini attığı yozlaşmaya ışık tuttuğu söylenebilir. Çalışmada, yazarın sözü geçen eserinde 1990'ların buhranlı siyasi atmosferinin postkolonyal yansımalarını ortaya koymak amaçlanmaktadır. Chigozie Obioma'nın *Balıkçılar* romanı ve sömürgecilik sonrası dönemin eserdeki yankıları bu çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır. Bu kapsam bağlamında sömürgecilik sonrası dönemde görülen toplumsal değişimlerin siyasi istikrarsızlık ile nasıl bir ilişkisinin olduğu, sömürgeciliğin bitiminden sonra toplumun tecrübe ettiği yaşam şekillerinin sömürgeciliğin mirasıyla nasıl bir bağ kurduğu ve bu uygulamaların toplumsal yaşama nasıl sirayet ettiği sorularına cevap aranmıştır. Çalışma, metindeki sömürgecilik sonrası postkolonyal yansımaları analitik bir şekilde analiz

* Araştırma Makalesi / Research Article, Geliş Tarihi / Date Received: 10.12.2023, Kabul Tarihi / Date Accepted: 22.12.2023, Yayın Tarihi / Date Published: 31.12.2023.

** Bu çalışma ikinci yazarın Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İngiliz Dili ve Edebiyatı A.B.D.'nda tamamladığı doktora tezinden üretilmiştir.

¹ Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, E-Mail: kgecikli@atauni.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4154-1298>

² Öğr. Gör., Gümüşhane Üniversitesi, Rektörlük Örgütü, Yabancı Diller Bölümü, E-Mail: caglayandogan@gumushane.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9596-2998>

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Geçikli, Kubilay – Doğan, Çağlayan. "1990'ların Postkolonyal Yansımaları: Chigozie Obioma'nın *Balıkçılar* İsimli Romanı". *Sultan İlahiyat Araştırmaları Dergisi (SİAD)* 1/1 (Aralık 2023), 41-53. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10419290>

etmektedir. Dolayısıyla, eserde özellikle bağımsızlıktan sonra Nijerya'da görülen siyasi, dini ve sosyal çatışmaların toplumun genelini derinden etkilediği ve toplumsal bir ayrılmaya sebep olduğu görülmektedir. Ayrıca, sömürgeciliğin mirasının bağımsızlık kazanıldıktan sonra da toplumda baskın bir karakterde olduğu anlaşılmıştır. Sonuç olarak Chigozie Obioma'nın *Balıkçılar* romanında sömürgecilik sonrası toplumsal değişimlerin, siyasi ve dini kargaşa ortamının ve kültürel hegemonyanın varlığı postkolonyal bir bağlamda ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İngiliz Dili ve Edebiyatı, Chigozie Obioma, *Balıkçılar*, Postkolonyalizm, 1990'lar

Öne Çıkanlar

- Çalışmaya konu olan eserin yeterince analiz edilmemesi
- Söz konusu eserin henüz bu temalar üzerinden literatürde yer bulmaması
- Çalışmanın ülkemizdeki edebiyat incelemelerine katkı sunacak olması
- Sömürgecilik sonrası çalışmalara ve tartışmalara farklı bir bakış açısıyla bakılması
- Sömürgecilik sonrası dönemde Nijerya'nın çağdaş siyasi ve sosyal portresinin ortaya konulması

Abstract

Chigozie Obioma is a writer whose novel *The Fishermen* has been the talk of literary circles since it was shortlisted for the Man Booker Prize. Focusing on the relationship among four brothers, *The Fishermen* reflects the politically and historically turbulent events of the 1990s. It also embodies the social conflicts arising from the political upheavals of postcolonial Nigerian society. In this parallel, it is seen that the military governments that frequently took office in the postcolonial period overwhelmed the people. In addition, the author makes many references to the colonial legacy while depicting the postcolonial period. In the work, in which historical and political events are frequently mentioned, the author fictionalises the dramatic stories of the four brothers together with the negative experiences of society. At this point, it can be said that the work sheds light on the corruption created by the colonialists destroying African cultural characteristics. The aim of this study is to show the postcolonial reflections of the depressing political atmosphere of the 1990s in the author's aforementioned work. Chigozie Obioma's novel *The Fishermen* and the echoes of the postcolonial period in the work constitute the scope of this study. The study seeks to answer the questions of how the social changes observed in the postcolonial period are related to political instability, how the ways of life experienced by the society after the end of colonialism are related to the legacies of colonialism and how these practices permeate social life. The study analyse the postcolonial reflections in the text. In this context, the book argues that the political, religious and social conflicts in Nigeria, especially after independence, have affected society in general and caused social segregation. It also argues that the legacy of colonialism still dominates the post-independence society. Finally, it is observed that postcolonial social changes, political and religious turmoil and cultural hegemony exist in Chigozie Obioma's novel *The Fishermen*.

Keywords: English Language and Literature, Chigozie Obioma, *Fishermen*, Postcolonialism, 1990's

Highligths

- Insufficient scrutiny of the work that is the subject of the study
- The work in question has not yet been studied on these themes
- The fact that the study will contribute to literary studies in our country
- Looking at postcolonial studies and debates from a different page
- Presenting the contemporary political and social portrait of Nigeria in the post-colonial period

1. Giriş

Postkolonyalizmi edebiyat ekseninde değerlendirdiğimizde çok geniş bir yelpaze ile karşılaşmaktayız. Postkolonyal edebiyatın genellikle kolonyal dönemin oluşturduğu sorunlara değindiği görülmektedir. Sözü edilen sorunlar roman kahramanları ve anlatıcıları ile somutlaştırılır. (Yılmaz, 2017, 78). Bu doğrultuda, özellikle eski sömürgelerden gelip sömürgecinin diliyle eserlerini kaleme alan yazarların ortaya koyduğu edebî ürünler kolonyal dönemde yaşananları ve günümüze yansıyan gerçeklikleri bir araya getirerek hibrit bir kültürel uzam sunar. Sömürgecilik sonrası döneme ilişkin çalışmalarıyla tanınan Ania Loomba edebi eserlerin gerçek ile imgesel arasında dolayım kurduğunu söyler. Bu dolayım sömürgecilik sonrası döneme ilişkin daha önce anılan dönemi yaşayan tanıkların edebi eserler üzerinden oluşturdukları bir alana işaret eder. Buradan hareketle, dil ile göstergeler farklı ideolojilerin kesiştikleri ve çatıştıkları birer alan olduklarından, onların yansıma alanları olan edebi metinler de bu tür ideolojik etkileşimler açısından son derece bereketli birer mevzi olarak tanımlanabilir (Loomba, 2000, 92-93). Edebi metin üretimi ile zengin bir anlatı dünyası ortaya çıkarıldığını vurgulayan Loomba, bu metinlerin ideolojik olan düşünce sistemleri için biçilmiş kaftan olduğuna işaret etmektedir. Ortaya koyduğu ilişki incelendiğinde edebi ürünlerin ideolojik yansımalar üzerinden ele alındığı birçok eserde görülür. Özellikle kolonyalizm döneminin zorlu ve baskıcı tutumlarına karşı eleştirilerin sıklıkla yükseldiği anlaşılmaktadır.

Edebî yapıtların ortaya çıkmasının doğal bir sonucu olarak postkolonyal edebiyat eleştirisi edebiyat çevrelerinde görülmeye başlamıştır. Kolonyal dönemden arta kalan sorunların yansımalarına odaklanan bu edebiyat eleştirisi türü, kolonyal bağlantılar üzerinden bir inceleme yapmayı hedeflemektedir. Postkolonyal edebiyat eleştirisi genel olarak sömürgeci Batı medeniyetinin temellük ettiği ülkelerde bırakmış olduğu etkileri edebi eserlerde ele almak, onların özellikle söylemlerine yansıyan kolonyalist yansımaları araştırmak, kolonyal klişelerden örülü suni Doğu-Batı karşıtlığını yapıbozuma uğratmak ve bunu yaparken de söylem analizi, Marksizm, postyapısalcılık ve feminizm gibi kuramların verilerinden bir arada yararlanmakla temel görevini ifa etmektedir; böylelikle bu etkiler hususunda bir farkındalık yaratmakla birlikte kolonyalizm kavramını eleştirel bir okumaya tabi tutarak işlevselleştirir. (Güngör, 2018, 32).

Postkolonyal edebiyat eleştirisi kolonyal etkilerin köklerine inerek derinlemesine bir inceleme yapmaktadır. Sömürgeleştirilen halkların tecrübe ettikleri durumların edebi eserlerdeki yansımaları göz önüne alınarak, bu çerçevede yeni tartışmaların önü açılır. Başka bir deyişle, "Postkolonyal edebiyat eleştirisi, kolonyal olguların estetik bir düzlem içerisinde eritildiği edebi eserlerin sadece yüzeysel düzeyini değil, aynı zamanda derin düzeyini de ele al[dığı]" (Güngör, 2018, 33) söylenebilir. Böylece özlü ve çok boyutlu bir incelemenin önü açılır. Loomba eleştirel analiz ile ilgili şunları söyler: "Kolonyalizm hem temsiller hem de maddi pratiklere göre düzenlenmiş olan bilimsel, ekonomik, edebi ve tarihsel yazılar, resmî belgeler, sanat ve müzik, kültürel gelenekler, popüler anlatılar ve hatta söylentiler gibi çok çeşitli söylemler aracılığıyla karşımıza çıkan birer metinmişçesine analiz edilmelidir" (Loomba, 2000, 129-130).

Onun bu tanımından kolonyalizmin getirdiklerinin kültürel bağlantılardan kopuk olarak değerlendirilmemesi gerektiği, kültürel izleklerle oluşturulan söylemlerin farklı ürünler vasıtasıyla geniş bir spektrumda incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşmak mümkündür.

Bu çalışmada, Chigozie Obioma'nın *Balıkçılar* isimli romanında ortaya koyduğu sömürgecilik sonrası dönemdeki toplumsal yansımaların ve 1990'ların siyasi çalkantılarının incelenmesi amaçlanmaktadır. Sözü edilen eserdeki postkolonyal izdüşümlerin analitik olarak ele alınması yöntem olarak seçilmiştir. İlk olarak, postkolonyalizm kavramına ve *Balıkçılar* romanına kısa bir teorik giriş yapılmıştır. İkinci bölümde eserdeki postkolonyal uzam ve 1990'ların siyasi çatışmaları incelenmiştir. Sonuç bölümünde de araştırma sorularına verilen cevaplar üzerinden bulguların değerlendirilmesi yapılmıştır.

Balıkçılar Nijerya'nın küçük bir kasabasında 1990'ların ortasında geçmektedir. Romanda dört erkek kardeş babalarının evde olmayışından aldıkları güçle balık tutmak için gitmeleri yasak olan Omi-Ala nehrine gider ve o bölgede yaşayan bir deliyle karşılaşır. Sözü edilen deli adam geleceğe yönelik bazı tahminlerde bulunarak kardeşlerden birinin diğerini öldüreceğini söyler. Anılan olay kardeşler arasında bir soğukluk ve kafa karışıklığı oluşturur. Anlatı genel olarak dört erkek kardeş arasındaki gerilimlerin öncesinde, esnasında ve sonrasındaki aile ilişkilerine odaklansa da arkaplanda dönemin postkolonyal özelliklerinin işlendiği söylenebilir. Sömürgecinin bölgede genel olarak dil, din ve kültürel hegemonya üzerinden yürüttüğü uygulamalar bu özelliklere örnek olarak verilebilir. Ayrıca, romanda farklı temalar üzerinden bir anlatı oluşturulurken siyasi ve toplumsal olaylara göndermeler yapılır. Ayrıca, 1990'ların çalkantılı siyasi ikliminin romanda vücut bulduğu görülür.

Yazar, bir mülakatta "*Balıkçılar* romanını nasıl yazmaya karar verdiniz?" sorusuna ilişkin: "Aralarında ciddi bir rekabet olan ağabeylerimin aralarında büyüyen yakınlığı babamın bana söylemesiyle yazma yolculuğuna giriştim. Kardeşini sevmenin ne olduğunu düşünmeye başladım. Ya kardeşlerimin yakın oldukları zamanlar hiç gelmeseydi? Bu düşünce beni yakınlığı harap olmuş bir aile yapısına götürdü" (Hoekema, 2016) der. Romandaki aile kavramının çocuklar üzerinden farklı boyutlarıyla ele alındığı bir ailenin yıkılışına ve aile içi bağların hassaslığına işaret ettiği açıktır.

2. *Balıkçılar* Romanında Sömürgecilik Sonrası Söylem ve 1990'ların Siyasi Yansımaları

Balıkçılar (2015), Nijerya'nın tarihsel, siyasi ve kültürel karışıklıklarını anlatan bir yapıttır. Man Booker ödülü sahibi Elanor Catton eseri "Hem hikâyesinin temel gücü içerisinde hem de stiliyle baş döndürücü, yaşam sesiyle ve ölümle yüklenmiş" (Obioma, 2019, t.y.) şeklinde tanımlar. Catton'ın vurguladığı gibi, Obioma'nın metni içerdiği temalarda ikili karşıtlıkları birlikte kullanarak okura zengin bir edebi yolculuk sunar. Bununla beraber, tasvirlerdeki canlılık ve çarpıcılık romanın başından sonuna kadar hissedilir. Birçok kültürel ve dini göndermelerden yararlanan Obioma, okuyucuya Nijerya toplumunun 1990'lardaki görünümünü yansıtmaya çalışır. Yaşanan iç savaştan, çok kültürlülüğün ortaya çıkardığı sorunlardan ve askeri

darbelerden kesitlerle Nijerya toplumunun deneyimlediği yönetsel sorunlara vurgu yapar. Bu bağlamda, Chinua Achebe *Trouble with Nigeria* (1983) isimli kitabının ilk cümlesinde Nijerya'nın sorununun kötü liderlik olduğunu söyler (1983:1). Helon Habila ise, Obioma'nın *Balıkçılar* romanının metaforik anıştırmalarla Nijerya'nın başarısız liderliklerine göndermede bulunduğunu ifade eder (Habila, 2019). Obioma, romanda Nijerya'nın bağımsızlığını kazandığı 1960 yılından romana konu olan 1990'ların başına kadar yaşanan politik çalkantıların ve istikrarsızlığın siyasi bir çoraklığı getirdiğini ortaya koyar.

Obioma *Balıkçılar* romanının anlatıcısı olarak kardeşlerden Benjamin'i seçmiş ve onun retrospektif olarak hem küçüklüğüne hem de 30'lu yaşlarındaki hallerini göstermiştir. *Balıkçılar*'da amacının anlatıcının öyküyü çağrışım yoluyla anlatmasını sağlamak olduğunu, başka bir deyişle fenomenleri önce başka şeylerle, çocukken daha çok anladığı şeylerle karşılaştırarak anlamaya çalıştığını ifade eder. Bunlara ek olarak, Obioma romanlarını yazma süreciyle alakalı olarak birçok yazar arkadaşının hikâye onları nereye götürürse o yöne kaydıklarını, ancak yazar kendi yazılarını kaleme alırken bir kontrol tutkunu olduğunu ifade eder. İlk başlarda olay örgüsüne odaklanmadığını, fikrin zihnine yerleşmesine çalıştığını, sadece fikri olarak onun üzerine düşünmeye başladığını söyler. Bu sürecin iki haftadan üç yıla kadar sürebildiğine değinen yazar her zaman o fikri düşündüğünü sonunda hikâyenin kendi kendini şekillendirdiğini anlatır. Bu süreç onun için bir çocuk doğurmaya benzer (Ajibade, 2019, 259). Yazarın yazılarını oluşturma sürecinde detaylardan çok fikirlere odaklandığı görülmüştür. Eserlerde sömürgecilik sonrası dönemin sorunlarına yapılan göndermeler bu düşünceyi güçlendirmektedir.

Metinde Omi-Ala nehrine giden çocuklardan İkenna'ya Abulu isimli bir deli kehanette bulunarak gelecekte balıkçının birinin onu öldüreceğini söyler. Bundan sonra kardeşler arasında birtakım gerginlikler çıkar. Onu teskin etmek için Obembe "Hiçbirimiz seni öldürmeyeceğiz. Biz değiliz. Ike, biz gerçek balıkçılar bile değiliz. O seni bir balıkçının öldüreceğini söyledi, Ike fakat biz gerçek balıkçılar değiliz" (Obioma, 2019, 125) dese de İkenna'nın gerginliği sürer. Bunun sonucu olarak davranışlarında gözle görülen ciddi değişiklikler olmaya başlar. Bu paralelde, romanda kardeşler Abulu'nun ortak düşmanları olduğunu söyleyerek, ailelerinin parçalanmasının sebebinin Abulu olduğunu vurgularlar. Abulu'nun erkek kardeşlerin balık tutmaya Omi-Ala nehrine gittiklerinde ortaya attığı savların ailelerini parçalanmaya götürdüğü düşünüldüğünden, Abulu'nun ortak düşman olarak betimlenmesi, Achebe'nin eserlerinde sömürgecileri hicvettiği kısımlarla örtüşür. Buna ek olarak, anlatıcı, Obembe'nin Abulu'yla ilgili yaptığı planları görünce onun durumunu yeniden *Parçalanma*'ya gönderme yaparak anlatma yoluna gider ve "Bunu ilk kez söylediğinde, *Parçalanma*'daki hikâyeyi anlattıktan sonra, yalnızca kalbinin kırık olduğunu ve öfkelenildiği için bunu yapacağını söylediğini düşünmüştüm fakat şimdi, sağlam bir kararlılıkla bunu söyleyişini duyduktan ve bu çizimleri gördükten sonra söylediklerini gerçekten kastettiğinden korkmaya başlamıştım" (Obioma, 2019, 212) der. Obembe'nin kararlılığının *Parçalanma*'daki Okonkwo'nun dirayetiyle ilişkilendirildiği görülmektedir.

Balıkçılar'da Obembe ailenin üçüncü erkek çocuğudur. Titiz ve çok dikkatli bir yapıya sahip olması nedeniyle abilerinin ölümünden sonra onların intikamını Deli Abulu'dan almak için kardeşi Benjamin ile planlar yapar ve nihayetinde onu öldürürler. Bu nedenle onları arayan askerlere yakalanmamak için evden kaçan Obembe, Benin'den yazdığı mektuplarda orayı neden seçtiğini anlatır: "Evi terk ettikten sonra ertesi sabah Akure'den bir otobüse binmiş ve Benin City'ye seyahat etmişti. Yalnızca Britanya İmparatorluğu'nun egemenliğine meydan okuyan yüce Oba Ovonramwen'in hikâyesini düşünüp Benin'e gitmeye karar verdiğini söylemişti" (Obioma, 2019, 306). Ovonramven, Benin'i Avrupalı sömürgecilerden korumaya çalışan son bağımsız Benin lideriydi. Obioma, Obembe'nin Benin'e gitmeyi tercih etmesini Oba Ovonramwen'in İngiliz sömürgeciliğine karşı durmasıyla ilişkilendirerek sömürgecilik girişimlerini eleştirmiştir. Yazar, Ovonramven imgelemiyse kültürel yakınlığa dikkat çekerek sömürgecilik anırtması yapar. Obembe'nin civar ülkelerden benzer geçmişe sahip yerler arasından seçtiği Benin'in tarihiyle bu seçimin nedeni vurgulanır. Kuşkusuz sömürgecilik girişimleri ile mücadele etmek mümkün olsa da, sömürgecileri tam anlamıyla püskürtmek kolay değildir. Ovonramven'in karşı duruşuna rağmen, 1892'de o İngilizlerle bir koruma antlaşması imzalamak zorunda kalmıştır. Neticede yazar bu tür küçük ayrıntıları metnin içine serpiştirerek bir farkındalık oluşturmak ister.

Yazar, metinde sömürgecilerin ekonomik yaptırımlarının yanında kültürel tahribatlarına da odaklanır. Metin boyunca, betimlemelerle örülü satırlar arasında sömürgecinin kültürel hegemonyasını sürdürdüğünü gösteren ifadeler kullanılır. Anlatıcı, babasını tasvir ederken, "Oturma odasındaki tek kişilik koltukta yalnız başına oturmuş, yüzünü en sevdiği gazetenin, *The Guardian*'ın bir nüshasına gömmüş yarı okuyor yarı annemi dinliyordu." (Obioma, 2019, 10) der. Görüldüğü üzere romanın anlatımında sömürgecinin dilinin ve kültürünün yerel halka sirayet ettiği aşikardır. Yüksek bir gelir düzeyinde olduğu anlaşılan ailenin sıradan günlük pratiklerden olan gazete okuma eylemini yerel bir yayın yerine İngilizce dilinde yayımlanan uluslararası ölçekte bir kaynaktan takip etmesi bu konuya örnek olarak verilebilir. Buna ek olarak, roman anlatıcısı betimlemelerini sürdürürken babasını nasıl hayal ettiğini anlatır: "Telefonun pon-pon, pon-pon sesi defalarca kendini tekrar ederken ben de tehlikeli kentteki yeni evinde, gözünde gözlükleriyle oturan ve *The Guardian* ya da *The Tribune* okuyan babamı hayal etmeye çalıştım. Onun bu görüntüsü telefonun çalması ve annemin ahizeyi kaldırmasıyla havaya uçtu" der (Obioma, 2019, 62). Anlatıcının babasıyla ilgili konuştuğu kısımlarda sömürgecinin diliyle yazılmış yayınların isimlerini öncelediği görülür. Babasını betimlerken sömürgecinin yayın organlarının isimleri öne çıkarken, bu yayınlara ne yerel medyadan ne de farklı ülkelerde İngiliz dilinde uluslararası düzeyde çıkarılan yayınlardan söz edilmez. Buna koşturarak, romandaki baba karakterinin kendisini "Ben Bay James Agwu, Nijerya Merkez Bankası personeli" (Obioma, 2019, 170) şeklinde tanıttığı görülür. Romanda sömürgecinin kültürüne ait kişi adlarının Nijeryalı aile üyelerine verildiği görülmüştür. Böylelikle sömürgecinin sömürge toplumu üzerindeki kültürel nüfuzunun boyutlarına ışık tutulur. Obioma romanın birçok yerinde bu tür göndermelere sıklıkla başvurarak, ortalama bir

Nijeryalının gündelik pratiklerinin sömürgecinin enstrümanlarına dönüşmesini vurgulamak ister: “The Guardian gazetesi okuyan bir adam yanımızda durdu, gazeteyi bıraktı ve Nonso’ya birkaç bozukluk verdi” (Obioma, 2019, 225).

Obioma metni İngilizce yazarak Achebe’nin açtığı yoldan yürümeyi tercih eder. Achebe’nin “Hikâyesini, aralarında beyaz Avrupalıların ve sömürgeci kültürünün temsilcilerinin de bulunduğu kitlelere ulaştırabilmek için İngilizce yazdığı” (Avcu, 2019, 198) söylenebilir. Bu bağlamda, Obioma’nın sömürgecinin diliyle yazması, deneyimlenen kültürel değişiminin bir çeşit yansıması olarak görülür. Romanda anlattığı döneme ait kültürel, dini ve siyasi ayrıntıları uzun betimlemeler arasına yerleştiren Obioma, metnini İngilizce yazarken İgbo dilindeki birtakım ifadeleri dil bütünlüğünü bozmak için kullanır. Böylelikle onun dilde bir melezlik oluşturduğu söylenebilir. Buna ek olarak, bu durum kültürel ayrıntıları sömürgecinin diliyle anlatmaya çalışmanın güçlüğünden ziyade, dilsel bir karnaval oluşturma isteği ekseninde değerlendirilmelidir. Metindeki dominant taraf sömürgecinin dili olan İngilizce iken, Obioma dilsel hiyerarşiyi sarsarak İgbo dilinden ifadeleri metnin içine koyar.

Başka bir bakış açısıyla değerlendirildiğinde, metinde sömürgecinin dilinin gücü yazar tarafından okuyucuya hissettirilir. Ancak kültürel farklar nedeniyle İgboların İngilizce konuşmalarında bazı ihlallerin gözlenmesi postkolonyal bir durum olarak görülebilir. Eserde bununla ilgili olarak: “Kızgın olduklarında ebeveynlerimizin sıklıkla İngilizceye dönme nedenleri buydu çünkü kızgın olduklarından söyledikleri her şeyi açıklamak istemiyorlardı” (Obioma: 2019, 46) denilmektedir. Yukarıda görüldüğü üzere sömürgecinin diliyle söylendiğinde ek açıklama yapmak gerekmemektedir. Bu noktada, daha açık ve anlaşılabilir bir mesaj vermek için sömürgecinin dilinin kullanıldığı söylenebilir. İlk bakışta bu durumun makul bir çıkarım olmadığı düşünülse de sömürge döneminde yapılan kültürel ve dilsel asimilasyon çalışmalarının bir sonucu olarak ortaya çıktığını iddia etmek mümkündür. “Hatta babam İngilizce’de bile hem ağır kelimelerin hem de İngilizce deyimlerin kullanımını ihlal ediyordu. Bir keresinde Ikenna daha bir çocukken, henüz ben doğmadan önce, babam ona çok ciddi bir tonda *Take time*³ deyince nasıl itaatkâr bir şekilde yemek masasının üzerine tırmanıp duvar saatini çivisinden çıkarttığını anlatmıştı” (Obioma: 2019, 46). Eserde, sömürgecinin dilinin kullanımında anlamsal boşluklar, dilsel derinliğin yakalanmaması ve anlam karmaşası gibi sorunların çıktığı vurgulanır. Öte taraftan, metinde yazarın sömürgecinin dil zenginliğine yaptığı güzellmeler de dikkat çekmektedir. Bu düşünce sömürgecinin sömürgecilik niyetlerini meşrulaştırmasına hizmet eder. Ayrıca, söz konusu durum Edward Said’in Doğuluların Batı dünyasından algılanışı ile ilgili olarak Marks’a gönderme yaparak onlar kendilerini temsil edemezler, temsil edilmeleri gerekir ifadesini hatırlatır (Said, 2013, 306-307). Bu bağlamda “Doğulu insanlar ve onların toprakları, sırf Doğulular kendi kendilerini asla yönetemeyecekleri için, çok daha rasyonel olan Batılılar tarafından yönetilmeliydi” (Geçikli, 2015, 80) şeklinde bir yorum da yapılabilir. Bu çerçevede bir gelişmişlik göstergesi sayılabilecek bilimsel olguların bir

³ (İng.) Aslında “acele etme” anlamına gelmekle beraber kelimelerin birebir anlamlarıyla “saati al” olarak anlaşılmalıdır. (ç.n.) (Obioma, 2019, 46).

dil içerisinde bulunmaması sömürgecilik faaliyetlerine alan açmıştır. Kültür ve dil nosyonlarının birbirinden ayıramayacağı düşünüldüğünde, dildeki kavram eksikliğinin kültürel ve bilimsel geri kalmışlığa işaret ettiği de açıktır. Bu durum sözü edilen geri kalmışlığın oluşturduğu boşlukların sömürgeciler tarafından doldurulacağı anlamına da gelmemelidir. Frantz Fanon'un sömürülenlerin psikolojilerine ilişkin sömürülen halkların manevi dünyalarında yaşadıkları travmaları açık ettiği yapıtlarında bu sömürü de vurgulanır. Diğer taraftan Obioma, metinde İngilizce Nijerya'nın resmi dili olsa da aile ve akrabalar arasında konuşulmasının birtakım sorunlara sebep olduğunu dile getirir. Bu bağlamda, metinde anlatıcı "İngilizce, her ne kadar Nijerya'nın resmi dili olsa da yabancıların ve akraba olmadıklarımızın size hitap ederken kullandığı resmi dildi. Eğer içinizden biri onu kullanmaya başlarsa siz ve arkadaşlarınız veya akrabalarınız arasında kraterler açabilme gücüne sahipti" (Obioma, 2019, 30) der. Yazarın İngilizce ile ilgili romanın farklı yerlerinde ortaya koyduğu yaklaşımlar hem sömürgecinin hem de sömürülenin durumunu açıklar niteliktedir. İngilizce'nin gücü, bilimsel nosyonları izah etmedeki yetkinliği ve çok boyutluluğu vurgulanırken, aile ve yakın akraba arasında kullanılmasının ilişkilere ciddi zararlar verebileceğinin altı çizilmiştir. Başka bir ifadeyle, sömürgecinin dili Nijerya'nın resmi dili olmasına rağmen, insan ilişkilerinde uçurumlar açabilecek boyutta bir düşünsel uzaklığı gösterir. Bu bağlamda yazarın Nijerya toplumunun başına gelenlerden İngilizleri sorumlu tutmasına rağmen, betimlemelerinde hem sömürgeciyi hem de sömürüleni tarafsız olarak anlatmaya çalıştığı söylenebilir.

Obioma İgbo kültürüne ilişkin bazı ayrıntıları yazınında dile getirmeye çalışır. Romanın ilk bölümü başlamadan bir harita ile hikâyenin geçtiği Akure'deki yerleşim yerleri gösterilir. İlk bakışta bir Camii, Tanrı Kilisesi Meclisi ve Semavi Kilisesi göze çarpar. Bu çok kültürlü ve çok dinli toplum düzeninde Obioma, Nijerya toplumunun bir minyatürünü okura sunar. İgbo kültürüne ait deyişlerin, kültürel ayrıntıların, yaşama dair unsurların ve hikâyelerin okurla paylaşımı sömürgecinin asimilasyonu ile ortaya çıkan yeni kültürel durumların ayırdına varmak için çarpıcı bir deneyim oluşturur. Buna ek olarak, "İgbo toplumu, insanların erilliğine ve dişiliğine inanan bir toplumdur" (Avcu, 2019, 199). Bu nedenle erilliğin üstünlüğün ve dişiliğin zayıflığının toplum içerisinde görüldüğü söylenebilir. Bu bağlamda "İgbo toplumunun kültürünün, geleneklerini ve inanışını misyonerlerden ve sömürgecilik politikalarından koruyamamasının temel nedenlerinin bir tanesi kalıplaşmış ve değişime açık olmayan erillik anlayışıdır" (Avcu, 2019: 200) denilebilir. Erilliğin bağınaz bir düşüncenin dayatılmasıyla ve iyi olana yönelik değişime kapalılık hususlarına paralellik gösterdiğinden sömürgecinin niyetlerini önceden kavrayarak bir duruş göstermelerini engellediği söylenebilir.

Sömürgeciliğin sadece sömürgecinin kültürel ve dilsel yayılımından ibaret olmadığı aşikârdır. Sömürge döneminde dinsel bir asimilasyonun yapıldığı misyonerlik faaliyetleriyle toplum üzerinde dinsel bir dayatmaya gidildiği anlaşılır. Bu durum romanda kötü bir üne sahip olan Omi-Ala nehriyle ilişkilendirilerek ifade edilir. "Avrupa'dan sömürgeciler geldiğinde ve İncil'i tanıttıklarında, Omi-Ala'ya inananları ondan koparmışlardı; bu durum artık değişti ve şu anda çoğunlukla Hıristiyan olan insanlar onu lanetli bir yer olarak görmeye başladılar. Kirletilmiş bir

beşik gibi” (Obioma, 2019, 21). Romanın başında Omi-Ala nehri çocukların gitmesinin yasak olduğu bir alan olarak tanıtılır. Nehrin sahip olduğu bu uğursuzluğun Hıristiyan sömürgecilerin gelişinden sonrasını çağrıştırır, sömürgecilerin oluşturduğu kültürel tahribatı gözler önüne serer. Bir yandan misyonerlik faaliyetleriyle dinsel bir yayılım hedeflenirken bir yandan toplumun gündelik pratiklerine ve alışkanlıklarına müdahale edildiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda metinde kardeşlerin önemli anlarda söylediği bir şarkı tasvir edilirken, toplumun gündelik pratiklerinin sömürgecinin istediği yönde değiştirildiği görülür (Obioma, 2019, 22). İktisadi ve kültürel sömürünün yanında, dinsel yayılımın sömürgecinin amaçlarından biri olduğu yadsınmaz.

Roman verdiği ayrıntılarla 1990'ların başlarında Nijerya'daki siyasi durumu resmetmeye çalışır. Bu dönemin sosyal yansımaları metin içi betimlemelerle anlatılmıştır. 1993 yılında gerçekleşecek olan seçim öncesi kutuplaşmaları anlatmak için anlatıcı “Sopalar ve palalarla silahlanmış bir grup adam topluca yürüyorlar, sinsice etrafa bakıyorlar ve monoton bir sesle mırıldanıyorlardı” (Obioma, 2019, 130) der. Siyasi ortamın oldukça gergin olduğu vurgulanırken, bu durumun sokağa şiddet örnekleriyle yansıdığı görülmektedir. Siyasi ihtilafların neden olduğu çatışma ortamı sokağa çıkmayı güvenli bir eylem olmaktan çıkarır. Metinde kardeşlerin eve dönme yolunda karşılaştıkları kargaşa bu durumu yansıtır; “Geçip gitmelerinin ardından evlerinin birinin arkasına süründük ve tam arka bahçenin ortasına park edilmiş, içinde ölü bir adam yatan, ön kapısı açık bırakılmış bir minibüs bulduk” (Obioma, 2019, 130). Resmedilen şiddet ortamının İgbo kültürünü olumsuzlamasının yanısıra, periskopu büyük parçaya odaklayarak Afrika kıtasının genelinde yaşanan insani sorunları açık ettiği aşikârdır. “Çünkü kara kıta şiddet, hoşgörüsüzlük, tecavüz, cinayet, kölelik, efendi-köle ilişkisi, sürgün, ayrımcılık ve yersiz yurtsuzlaştırma gibi insani özellikten uzaklaştırmanın her türden örneğinin arka planı olarak” (Geçikli, 2014, 62) görülmektedir.

Obioma eserde toplumun hastalıklarını tanımlamayı ve insanın hatalarının farkına varmasını (Ezeigbo, 2019, 24) amaçlar. Ayrıca o, Nijerya toplumunun yaşadığı travmaları, sömürgeciliğin yol açtığı sorunları, asimilasyonu, yozlaşmayı ve parçalanmayı kendine has üslubuyla anlatır. Toplumun içerisindeki baskı ve şiddet eylemlerinin toplumun en küçük birimi olan aile içine de sirayet ettiği görülür. Metinde babası, Ikenna'ya “Neden en çok seni kırbaçladığımı biliyor musun?” (Obioma, 2019, 45) diye sorar. Ikenna da sebebini bildiğini, en büyük çocuk olduğunu ve kardeşlerinin lideri olduğunu söyler. Bu örnekte de görüldüğü üzere şiddetin toplumun her yerine sıçramış, daha kötüsü Ikenna'nın cevabıyla bunun kanıksanmış olduğu görülür. Ikenna'nın babasının olumsuz durumlarda sıklıkla şiddete başvurmasına karşın bu durumu hiç vurgulamadan sadece soruya cevap vermesi İgbo toplumundaki eril dominant söylemle açıklanabilir. Bu düzlemde, Omi-Ala nehrine babalarından gizli bir şekilde giderek balık tutan çocuklarına babanın tepkisi sert olur; “Sizi medeni insanlar gibi Batılı bir eğitim almanız diye okula göndermek için ter döküp didiniyorum fakat siz bunun yerine balıkçı olmayı tercih ediyorsunuz” (Obioma, 2019, 39) der. Görüldüğü üzere sömürgeci sahip olduğu nüfuzu her sahada ve safhada sömürülene hissettirerek bir algı oluşturur. Bu bağlamda, Batılı anlamda

eğitim alma bir ölçüt olarak karşımıza çıkar. Bu ölçüt aslında sömürülenin Batılı unsurlar için öz potansiyelini görmeden ürettiği bir söylem olarak değerlendirilebilir.

Baba, çocuklarının balık avlamalarına çok kızarak onları bu eylemlerinden ötürü onları azarlayarak “Ba-lık-çı! Sanki kendisi için bir lanetmiş gibi kelimeyi defalarca haykır[ır]” (Obioma, 2019, 39). Daha sonra balıkçılık ile ilgili çocuklara “Dinleyin, size her zaman söylediğim gibi, her şerde daima bir hayır bulabilirsiniz, sizin farklı türde balıkçılar değil, düşünce balıkçıları. Gidip yakalayanlar. Ellerini bu hayatın nehirlerine, denizlerine, okyanuslarına daldıracak ve başarılı olacak çocuklar: doktorlar, pilotlar, profesörler, avukatlar. Tamam mı?” (Obioma, 2019, 43) der. Baba yine de çocuklarına yakıştıramadığı balıkçılık mesleğinden metaforlarla ürettiği kendisine göre onlara yakıştırdığı meslekleri sayarak onların bu konu üzerinde düşünmelerine izin dahi vermeyerek eril bir söylemde bulunur. Baba, üslubunu yumuşatarak “Sizden istediğim şey en büyük avlarını yakalayana dek pes etmeyen bir grup güzel rüyalar balıkçısı olmanız. Sizin önünüze gelen her şeyi yıkan, korku veren ve durdurulamayan balıkçılar olmanız” (Obioma, 2019, 43) diye salık verir. Bu bağlamda metinde aile içi şiddetin yaygın bir şekilde görüldüğü ve şiddete başvurulmayan yerlerde ise İgbo kültürünü geriye götüren eril ve otoriter söylemin yoğun bir şekilde kullanıldığı söylenebilir.

Eneojoh J. Amodu, “Edebiyat, çeşitli sosyal eksikliklerin ortaya çıkmasında çok önemli bir araç olmuştur. Edebiyat, okuyucunun zihnine yol gösterir ve milli bilinç, bütünlük, gelişme gibi hususlar için dünyaya açılan bir penceredir (Amodu, 2013, 123) der. Obioma, Achebe’nin yaptığı gibi İgbo kültürü ve geleneklerine metninde yer vererek Amodu’nun ifade ettiği edebiyatın kültürel yayılımını önceler. Öte taraftan edebiyat vasıtasıyla kültürel ve geleneksel olanın sunulmasının yanında, toplumun yaşadığı olaylara bir ayna da tutulur. Obioma hikâyesini anlattığı zamandaki toplumsal olayları yazınında yansıtmaya çalışır. Buna ilişkin anlatıcı “Her gün adına yol denen çürük ve harap olmuş otoyolların ölüm tuzaklarında genç adamlar ölüyor. Yine de Aso Kayalıkları’ndaki o ahmaklar bu ülkenin hayatta kalacağını iddia ediyorlar. İşte mesele bu, mesele onların yalanları” (Obioma, 2019, 309) der. Bu paralelde, anlatının içerisinde geçen güncel yerleşim yerlerinden yola çıkılarak kasaba tarihiyle toplumun yaşadığı önemli gelişmelerin ilişkilendirildiği görülür. Nehrin kenarında futbol oynarken Boja topu geçmişte Nehrin üzerinden geçilebilen tek yer olan yayalara mahsus köprüye doğru gidecek şekilde topa vurdu. Nijerya iç savaşı esnasında ana köprü havaya uçtuktan sonra, Nijerya askerlerinin istilası durumunda karşıya geçebilmeleri için ikinci bir seçenek olsun diye Biafra askerleri bu köprüyü aceleyle inşa etmişlerdi (Obioma, 2019, 62). Sivil savaşın etkilerinin henüz geçmemesinin bir emaresi olarak Biafra savaşını hatırlatan köprü vurgulanır. Bu bağlamda, anlatıcı babasını tasvir ederken “Merkez Bankası’nın sonu geliyordu ve babamın o gün en çok üzerinde durduğu konu sevdiği ve kendisine akıl hocası olarak gördüğü Nnamdi Azikiwe’nin, Nijerya’nın ilk cumhurbaşkanının, hayatını kaybetme olasılığıydı” (Obioma, 2019, 34) der. Görüldüğü üzere yazar toplumu etkileyen kimseleri ya da olayları anlatı içerisinde kullanarak toplumsal mesajlar vermektedir.

Nijerya'da 1990'ların çalkantılı siyasi ve sosyal ortamının resmedildiği metinde Obioma yakın geçmişe ışık tutmayı planlar. Bu bağlamda, Afrikalı bir yazar olarak Obioma'nın Ezeigbo'nun Afrikalı yazarlara yönelik söylediği “Şu anı yorumlamak ve aydınlatmak amacıyla Afrikalıların geçmişinin gerçekliği ile pençeleşir ve geleceği yönlendirirler” (Ezeigbo, 2019, 11) savını desteklediği söylenebilir. Ayrıca, Obioma'nın toplumsal ve siyasi olaylardan sıklıkla söz etmesi, geçmişte yaşananların geleceği şekillendireceği fikrinden kaynaklanmaktadır.

Obioma, İgbo mitolojisine dair bilgisinin çok büyük bir kısmının annesinden geldiğini söyler (Van Booy, 2020). Annesinin diğer İgbolardan farklı olarak Hıristiyanlıkla Odinani⁴'yi karıştırmadığını belirtir. Bu nedenle daha saf bir enformasyon kaynağından beslendiğini vurgular. Bunun Obioma'nın yazınına sirayet ettiği görülür. Anlaşılacağı üzere, yazar İgbo kültürünün yansımalarının metinde sergilenmesiyle okuyucuya kültürel ve geleneksel olanla sömürgecinin dayatmalarıyla şekillenen arasındaki ayırdına varma fırsatı tanır.

Ikenna ile Boja'nın kavgaya tutuşması bir anlamda kehanetin gerçekleşmesi olarak değerlendirilmesinin yanında Abulu'nun tüm aile tarafından suçlu ilan edilmesine neden olur. Ikenna'nın ölümü aile üyelerini yasa boğar. Benjamin'nin da hapse atılması ailenin kederini katlar. Obioma Ikenna'nın ölümünü betimlerken, aldığı darbenin etkisiyle yerde uzandığı yerin altında büyük bir kan gölü oluşur: ağır ağır hareket eden “kan esrarengiz şekilde (Lokoja'da birleşen Nijer ve Benue nehirlerinin ezik ve pis bir milleti doğurması gibi) hurma yağıyla karışmış ve toprak yollardaki küçük çukurlar içine dolan su birikintileri gibi ağırlanmış kırmızı renkte tüyler ürperten bir manzara oluşturmuştu” (Obioma, 2019, 154). Obioma'nın Ikenna'nın ölümüyle Nijerya'ya uygulanan sömürgecilik çalışmaları sonucunda halkın hissettiği duyguları birbirine bağladığı görülür. Ikenna'nın kanının ağır ağır ilerleyerek buzdolabının altına doğru ilerlemesini Nijer ve Benue nehirlerinin Lokoja'da birleşerek aşağılanmış bir milleti doğurmasına benzetmek kolonyal çalışmaların postkolonyal yansıması olarak değerlendirilebilir.

Sir Fredrick Lugard 1914'te İngiltere'nin Nijerya Valisi olarak daha önce iki ayrı sömürge olan Nijerya'yı tek bir çatı altında birleştirmek için görevlendirildiğinden Obioma da buna anırtırma yaparak birçok farklı kültür, din, gelenek ve etnisiteden oluşan Nijerya toplumunu kolonyal amaçlar için birleştirmek isteyen İngilizleri eleştirir ve Nijerya halkının kolonyal bir özne olarak değersiz hissettirilmesini vurgular. Yazarın Ikenna'nın ölümü üzerinden özellikle kanının oluşturduğu şekilden yola çıkarak coğrafi bir metafor üreterek kolonyal güçlerin oluşturduğu tahribata gönderme yapması Fanon'un Avrupalılar için söylediği: “Avrupa harfiyen Üçüncü Dünyanın yaratımıdır. Avrupa'nın yüzeyinde görülen bereketinin altında, sömürgecilerden akan maddi zenginlik ve emek, Zencilerin, Arapların, Hintlilerin ve sarı ırkların alinteri ve cesetleri yatmaktadır” (Fanon, 1963, 76) sözleriyle açıklanabilir. Buna ek olarak, yazarın Nijerya halkının ötekileştirilmesini bir ölüm ve kan imgelemi üzerinden resmetmesi Fanon'un sömürge halklarının hissettikleri üzerine yazdığı metinlere gönderme olarak

⁴ “Odinani, geleneksel İgbo toplumunu yöneten inanç sistemidir” (Ngangah, 2020, 2).

değerlendirilebilir. Fanon'un sömürgecileri sert bir üslup ile hicvettiği metinlerde ortaya konulan sömürgecinin hissettiği yeryüzünün lanetlileri durumu, Obioma'nın yazınında pis ve eziklik olarak görülür.

3. Sonuç

Chigozie Obioma'nın *Balıkçılar* isimli eseri ortaya koyduğu içerik ve bu içeriği oluşturma biçimiyle son yıllarda adından söz ettiren bir yapıttır. Obioma aynı kültürü paylaştığı Chinua Achebe'nin yolundan giderek eserini sömürgecinin dilinde yazar ve Nijerya'nın 1990'ların başındaki siyasi, kültürel ve sosyolojik görüntüsünü resmeder. Eser olay örgüsü, karakter ilişkileri ve yazım dili açısından yalın bir görüntü sunsa da Nijerya'daki kültürel birikime, tarihi meselelere ve sömürgeciliğin bıraktığı tahribata çarpıcı betimlemeler ile ayna tutar. Kültürel birçok öğenin kullanıldığı romanda yazar sömürgecinin dilini kullanarak kültürel motifleri okuyucuyla buluşturur. Ortaya çıkan bu kültürel asimilasyonu yazının muhtelif yerlerinde dile getiren yazar, yerel, kültürel, küresel, ekonomik, sosyal ve ekonomik birtakım göndermeler yapar. Bunlar titizlikle incelendiğinde altında sömürgecinin hicvedilmesi yattığı gibi halkın öz sorumluluğunda olan konulardaki bozulmanın da ortaya konulduğu söylenebilir. Sonuç olarak, Chigozie Obioma'nın *Balıkçılar* isimli romanında postkolonyal söylem ışığında kültürel değerleri, sömürgecinin bıraktığı tahribatı, özellikle 1990'larda Nijerya'da yaşanan önemli tarihi ve siyasi olayları eleştirel bir şekilde okuyucuyla buluşturduğu görülmüştür.

KAYNAKÇA

- Achebe, Chinua. *The Trouble with Nigeria*. London: Heinemann Educational Books, 1983.
- Ajibade, Kunje. "I'm interested in the metaphysics of being and existence: Chigozie Obioma in conversation with Kunle Ajibade. *Journal of the African Literature Association* 13/2 23 April 2019, 255-262. DOI: 10.1080/21674736.2019.1602327
- Amodu, Eneojoh, Jonah. "Literature as a Mirror of Society: A Literary Analysis of Mohammed Idris' A Mystical Ring". *AJELLSAwka Journal of English Language and Literature Studies* 4/1 2013, 22-136.
- Avcu, İsmail. "Chinua Achebe'nin Afrika Üçlemesi: Parçalanma, Artık Huzur Yok, Tanrının Oku'nda Kültür ve Kimlik". *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23/1 16 Mart 2019, 195-210. <http://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunisobil/issue/43928/538475>
- Ezeigbo, T. Akachi. *Facts and Fiction in the Literature of the Nigerian Civil War*. Unity Pub. & Research, 2019.
- Fanon, Frantz. (1963). *The Wretched of the Earth* (C. Farrington, Trans.). New York: Grove Press, 1963.
- Geçikli, Kubilay. *Against Dehumanization, Re-humanization in J. M. Coetzee's Work*. *Littera Edebiyat Yazıları* 35 2014, 59-68.
- Geçikli, Kubilay. (2015). "Orientalism of the Occident: Nadeem Aslan's Maps for Lost Lovers, Interactions". *Ege University Press* 24/1 2015, 79-90.
- Güngör, Bilgin. *Postkolonyalizm ve Edebiyat: Türk Edebiyatından Sömürgeciliğe Bakış*. İstanbul: Hece Yayınları, 2018.

- Habila, Helon. "The Fishermen by Chigozie Obioma Review". *The Guardian*. Erişim 17/02/2023. <https://www.theguardian.com/books/2015/mar/13/the-fishermen-chigozie-obioma-review>
- Hoekema, David. "Faith and family in Nigeria". *Cristian Century*. Erişim 03/12/2022. <https://www.christiancentury.org/reviews/2016-11/faith-and-family-nigeria>
- Loomba, Ania. *Kolonyalizm Postkolonyalizm* (Çev. Mehmet Küçük). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2000.
- Ngangah, Inocent, Chijindu. "Odinani". *A Discourse in Philosophy of Culture*. Erişim 18/10/2023 <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3590960>
- Obioma, Chigozie. *Balıkçılar* (Çev. Özgür Atılım Turan). İstanbul: Pegasus Yayınlar, 2019.
- Obioma, Chigozie. "I read Morning, Night and in Between': How One Novelist came to Love Books". *New York Times*. Erişim 1/3/2023. <https://www.nytimes.com/2018/12/03/books/review/chigozie-obioma.html>
- Said, Wadie, Edward. *Şarkiyatçılık Batının Şark Arayışları* (Çev. Berna Ülner). İstanbul: Metis Yayınları, 2013.
- Van Booy, Simon. (16 June 2020). "Chigozie Obioma". *The WD Interview*. Erişim 08/03/2023. <https://www.writersdigest.com/be-inspired/chigozie-obioma-interview>
- Yılmaz, Şahin, Zennube. *Uwe Timm'in Morenga Roman Örneğinde Alman Edebiyatında Postkolonyalizm*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2017.

Orijinallik Beyanı / Declaration of Authenticity

Bu makale, Turnitin yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir. / This article has been scanned by Turnitin. No plagiarism detected.

Akademik Etik Beyanı / Academic Ethics Statement

"1990'ların Postkolonyal Yansımaları: Chigozie Obioma'nın Balıkçılar İsimli Romanı" başlıklı makale, bilimsel araştırma tekniklerine ve akademik etik ilkelerine uyularak hazırlanmış, veriler üzerinde herhangi bir tahrifat veya çarpıtma yapılmamış, başka bir araştırmadan kısmen veya tamamen intihal edilmemiş, yayınlanması amacıyla başka bir yayın organına gönderilmemiştir.

The article titled "Postcolonial Reflections of the 1990s: Chigozie Obioma's The Fishermen" has been prepared in accordance with scientific research techniques and academic ethics principles, no falsification or distortion has been made on the data, no partial or complete plagiarism has been made from another research, and it has not been sent to another publication organ for publication.

Çatışma Beyanı / Conflict Statement

"1990'ların Postkolonyal Yansımaları: Chigozie Obioma'nın Balıkçılar İsimli Romanı" başlıklı makaleyle ilgili olarak diğer kişi veya kurumlarla herhangi bir çıkar çatışması söz konusu değildir.

There is no conflict of interest with other individuals or institutions regarding the article titled "Postcolonial Reflections of the 1990s: Chigozie Obioma's The Fishermen".

Yazarlık Katkısı / Authorship Contribution

Çalışma iki yazarlı olarak yürütülmüştür. / The study was conducted with two authors.

Yazarlık katkıları her yazar için yüzde 50'dir. / Authorship contributions are 50 per cent for each author.